

۱۶۵۰۷۹۸
شماره ۱

ماری استوارت

Marie Stuart

نوشته:

استنلی زوایگ

Stefan Zweig

ترجمه:

دکتر ضیاءالدین ضیائی

سرشناسه: تسوایگ، اشتفان، ۱۸۸۱ - ۱۹۴۲ م.
 عنوان و نام پدیدآور: Mary Stuart, 1607-1633
 مترجم: دکتر ضیاءالدین ضیائی
 مشخصات نشر: تهران: پر، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری: ۵۶۰ ص. ۵/۲۱×۵/۱۴ س.م.
 شابک: 978-600-8137-21-4
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: عنوان اصلی: Maria Stuart, 1607-1633
 موضوع: مری، ملکه اسکاتلند، ۱۵۴۲ - ۱۵۸۷ م.
 موضوع: Mary, Queen of Scots
 شابک افزوده: ضیائی، ضیاء الدین، ۱۳۲۷ -، مترجم
 رده بندی: ۱۳۹۵ ۷۸۷DA
 رده بندی دیگری: ۱۰۵۰۹۲/۹۴۱
 شماره کتابخانه ملی: ۴۴۶۶۸۶۵

انتشارات پر

- نام کتاب: ماری استوارت
- نویسنده: اشتفان زوایگ
- مترجم: دکتر ضیاءالدین ضیائی
- صفحه آرا: منیر علیزاده
- نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵
- شمارگان: ۱۱۰ نسخه
- قیمت: ۲۸,۰۰۰ تومان

• شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۳۷-۲۱-۴ ISBN: 978-600-8137-21-4

• آدرس: خیابان نژاد، بین خیابان دانشگاه و فخر رازی، پلاک ۱۷۴ واحد ۳

تلفن: ۰۹۱۲۳۰۲۵۲۰۵ - ۶۶۴۶۶۹۶۵ - ۶۶۴۶۶۳۶۰

www.ParNashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار مؤلف
۱۰	فصل اول
۱۰	ملکه‌ای در گهواره
۲۹	فصل دوم
۲۹	دوران نو جوانی در فرانسه
۴۷	فصل سوم
۴۷	ملکه، بیوه و دوباره ملکه
۶۹	فصل چهارم
۶۹	بازگشت به اسکاتلند
۹۴	فصل پنجم
۹۴	سنگ می‌غلند
۱۱۲	فصل ششم
۱۱۱	بازار بزرگ ازدواج سیاسی
۱۴۱	فصل هفتم
۱۴۲	ازدواج دوم
۱۶۵	فصل هشتم
۱۶۵	جنگ سرنوشت ساز هالیوود
۱۹۰	فصل نهم
۱۹۰	خیانت به خیانتکاران

۲۱۳	فصل دهم
۲۱۳	درگیری وحشتناک
۲۳۶	فصل یازدهم
۲۳۶	ترازدی یک اشتیاق
۲۶۹	فصل دوازدهم
۲۶۹	راه به سوی مرگ
۲۹۲	فصل سیزدهم
۲۹۲	<i>Quos deus perdere vult</i>
۳۱۹	فصل چهاردهم
۳۱۹	راه بدست را نه است
۳۵۴	فصل شانزدهم
۳۵۴	برکناری
۳۷۴	فصل شانزدهم
۳۷۴	وداع با آزادی
۳۹۴	فصل هفدهم
۳۹۴	توری تنیده می شود
۴۱۱	فصل هیجدهم
۴۱۱	دام تنگتر می شود
۴۲۹	فصل نوزدهم
۴۲۹	سالهای در سایه
۴۵۰	فصل بیستم
۴۵۰	آخرین دور
۴۶۸	فصل بیست و یکم
۴۶۸	ماجرا باید به پایان برسد
۵۰۱	فصل بیست و دوم
۵۰۱	الیزابت در مقابل الیزابت
۵۳۲	فصل بیست و سوم
۵۳۲	<i>En ma fin est mon commencement</i>

پیشگفتار مؤلف

هر چیز شفاف ماهیت اصلی خود را نشان می‌دهد. ولی هر رازی با وجود هم خفیه‌ای که در درونش نهفته شده، پنهان می‌ماند. به همین سبب باید به چهره‌ها و حوادث تاریخی که نقاب راز و بی‌خبری چهره‌ی آنان را پوشانده، همواره اهمیت مضاعف قائل شد و درباره‌ی آن‌ها از روش و سازش و ساز هم نوشت. یکی از نمونه‌های بارز این قبیل اسرار است که نشانه‌ی تاریخی، زندگی سراسر غم انگیز ماری استوارت است. به سبب زنی در تاریخ انگیزه‌ی نگارش این همه کتاب، رمان، زندگینامه و سبب به وجود آمدن صحنه‌های درام و بحث‌های گوناگون شده است. سیصد سال است که این زن توجه شاعران و فکر و قلم نویسندگان را به خود مشغول کرده است. او با نیروی درونی و شگفت‌آورش با راز به ارائه‌ی چهره‌ای - باز هم جدیدتر - از او به جهان وادار می‌گردد، چون بدین ترتیب با ماهیت و محتوای هر چیز پیچیده و اسرارآمیز پس از شفافیت و روشنگری و از تاریکی به روشنایی رسیدن آن بیشتر آشنا می‌شویم.

گرچه حیات ماری استوارت اسرارآمیز و پر از تضاد است - این نکته مرتب مورد تأکید قرار گرفته است - با این وصف چهره‌ی

هیچ زنی در تاریخ تا این اندازه تحریف نشده است. او را قاتل و همزمان شهید می‌دانند. او را توطئه‌گر احمق و بلافاصله قذیس آسمانی می‌نامند، ولی شگفتا که تصویر او نه به‌خاطر کمبود و نقص اسناد به‌جا مانده، بلکه برعکس دقیقاً به علت وفور اسناد و مدارک مربوطه این چنین گوناگون ترسیم شده است. تعداد اسناد و مدارک، صورت جلسه‌ها، پرونده‌ها، نامه‌ها و گزارش‌های نگهداری‌شده به هزاران هزار برگ می‌رسد. از سیصد سال پیش تاکنون افراد بسیاری رصده برآمده‌اند تا گناهکار یا بی‌گناه بودن او را مورد بررسی قرار دهند، اما هر چقدر با دقت بیشتر به اسناد می‌نگریم، بیشتر به صداقت و سخت شهادت تاریخ درباره‌ی این زن تردید می‌کنیم و این واقعیت بسیار دردناک است، زیرا هر چقدر هم سندی به صورت دست‌نویس، اسلیمی، قدیمی و از نظر بایگانی تأیید شده باشد، با وجود این نمی‌توان به‌قول اطمینان‌بودن آن استناد کرد و برداشت یک فرد را ملاک قضاوت کلی قرار داد. در کمتر موردی چون ماجرای ماری استوارت به این نتیجه محتوم می‌رسیم که چگونه یک رویداد در ساعت وقوع از سون‌ناتوران آن عصر این چنین تحریف و با برداشت‌های گوناگون گزارش و در دل تاریخ ثبت شده است. در مقابل هر (آری) تأییدشده، یک (نه) تأیید شده و در برابر هر (اتهام) یک (براثت) قرار گرفته است. اسناد جعلی با مدارک صحیح و واقعیات با پندارها چنان آمیخته شده‌اند که هر انسانی می‌تواند هر کدام از آن قرائت‌ها و تعبیر را صحیح و معتبر پندارد. هرکس که بخواهد گناهکار بودن ماری استوارت را در قتل شوهرش ثابت کند، می‌تواند مقدار زیادی اسناد و مدارک در این مورد ارائه کند و برعکس، هرکس بخواهد او را بی‌خبر و مبرا از این قتل نشان دهد، قادر است اسناد و مدارک کافی دال بر بی‌گناهی

او نشان دهد. برای کشیدن تصویر شخصیت وی رنگ‌ها از قبل آمیخته شده‌اند. حال اگر در کلاف سردرگم این گزارش‌ها جبهه‌گیری سیاسی یا وطن‌پرستی و ملی‌گرایی نیز دخالت داشته باشند، در این صورت تنوع رنگ‌های این تصویر به مراتب شگفت‌انگیزتر خواهد بود. علاوه بر آن طبیعت هر انسانی به محض این که بین دو انسان، دو فکر، دو جهان‌بینی انتزاعی و بر سر بودن و نبودن قرار می‌گیرد، اجازه موضعگیری و دادن حق به یک طرف و گناهکار دانستن طرف دیگر را به او نمی‌دهد. از آنجا که به تصویر کشندگان صحنه‌ی ماجرای ماری استوارت خودشان اغلب در یکی از مسیرهای مبارزی، دین و یا جهان‌بینی مشخصی بودند، طبیعی است که شیوه‌ی قضاوت یکطرفه‌ی آن‌ها نباید مایه‌ی شگفتی ما گردد. اکثر قریب به اتفاق نویسندگان پروتستان‌مذهب، تمام گناه را متوجه ماری استوارت دانسته‌اند و در حالی که نوک پیکان کاتولیک‌ها به قلب الیزابت^۱، ملکه‌ی انگلستان، نشانه رفته است. مورخان انگلیسی ماری استوارت را قاتل میانه‌اند، در حالی که نویسندگان اسکاتلندی او را قربانی مسلم یک توطئه‌ی مزدورانه و رذیلانه می‌دانند. نامه‌های به دست آمده از کسوی نیزها^۲ که همیشه سؤال‌برانگیزترین اسناد هستند و خوراک فکری بحث‌ها را تشکیل می‌دهند - به درست و یا نادرست بودن هر دو نظریه گواهی می‌دهند. جهت‌گیری محققان حتی در کوچکترین جزئیات - در اثبات نیز به وضوح مشهود است. شاید به همین سبب ممکن است یک نفر غیرانگلیسی یا غیراسکاتلندی که هیچ پیوند سببی و نسبی با ماری استوارت ندارد، موفق به قضاوت بی‌طرفانه بشود و بتواند در

^۱ - Elisabeth

مورد این تراژدی با همان علاقه و اشتیاق وافر که لازمه‌ی هر هنرمندی است، به واقعیت نزدیک‌تر شود. طبیعتاً اگر او ادعا کند که همه‌ی واقعیت را در رابطه با شرایط و نحوه‌ی زندگی ماری استوارت می‌داند، مسلماً راه غلطی پیموده است. نویسنده‌ی بی‌طرف می‌تواند تنها به حدّ اکثری از احتمالات دست یابد. چه بسا هر آن چیزی را که او با دانش، اشراق و وجدان پاک خود عینی می‌پندارد، فقط ثمره‌ی ذهنیتش باشد، چون منبع اطلاعات، صاف و زلال نیست و به همین سبب او سعی خواهد کرد شفافیت و حقیقت طلبی را از زمین آب گل‌آلود به دست آورد. با توجه به ضد و نقیض بودن گزارش‌ها، وی ناچار خواهد شد برای هر مورد جزئی در این باره را به اسناد تبرئه و یا متهم‌کننده چیزی انتخاب کند و هر چقدر هم در انتخاب سند دقت و احتیاط به خرج دهد، با وجود این ناخودآگاه عقیده‌ی خود را با قراردادن علامت سؤال به خواننده تحمیل و اعتراف خواهد کرد که این یا آن واقعیت زندگی ماری استوارت به مفهوم حقیقی در سایه‌ی ابهام باقی مانده و چه بسا برای همیشه هم در تاریکی باقی بماند.

در این کتاب سعی شده وفاداری به اصل حفظ شود. من به هیچ اقرار و شهادتی که تحت شکنجه، فشار و یا بر اثر ترس داده شده، ابدأ ارزشی قائل نشده‌ام. حقیقت‌جو هرگز نباید اعتراف‌های اجباری را معتبر بداند. همین‌طور از گزارش‌های خبرنگاران و سفرا (که در آن ایام وظیفه‌ی یک نفر بود) باید به شرط احتیاط استفاده، و در اصل و صحیح بودن هر سندی شک کرد. اگر نویسنده در این کتاب به اصالت سروده‌ها، اشعار و اغلب نامه‌های محرمانه معتقد است، صرفاً به خاطر تحقیق و تفحصی است که مؤلف به عمل آورده و خود به این باور رسیده است. من هر بار که در بررسی

اسناد بایگانی شده با تناقض روبرو شده‌ام، کوشیده‌ام منشاء و انگیزه‌ی سیاسی آن‌ها را بررسی کنم و اگر هم تصمیم‌گیری درباره‌ی موضوعی اجتناب‌ناپذیر بوده، ملاک قضاوتم را بررسی روانشناسانه‌ی فرد موردنظر و میزان تطبیق رفتار و گفتار او قرار داده‌ام.

مخصّص ماری استوارت بالنفسه چندان اسرارآمیز و پیچیده نیست ولی با توجه به تحولات ظاهری روند مشخصی ندارد، گرچه در باطن امر از ابتدا تا انتها شفاف است و در یک مسیر مشخص پیش می‌رود. ماری استوارت جزو زنان نادری است که زندگی را در یک دوره‌ی بسیار کوتاه ولی پرثمر تجربه کرده است. این دوره‌ی پر بار حیاتی است که شکوفه‌های آن پژمرده نمی‌شوند، بلکه در محیطی سرسبز از عشق و اشتیاق رشد بیشتری نیز پیدا می‌کنند. احساسات او تا بیست و نه سالگی معقول و عادی است و حتّی در بیست و پنج سالگی هم معییر چندانی نیافته است. اما در یک فاصله‌ی دوساله آشفتشانی از جلال و عظمت فوران می‌کند. در این فاصله‌ی کوتاه سرنوشت عادی را طبعاً او ناگهان ابعاد تراژدی‌های عهد باستان را به خود می‌گیرد و چون قاضی اورست در جایگاهی رفیع و بالهت می‌ایستد.